

γάτα

γάτα, η, ουσ. [ιταλ. gatta], η γάτα· άνθρωπος πανέξυπνος, παμπόνηρος: «δεν έχω γνωρίσει πιο γάτα στη ζωή μου απ' αυτόν τον άνθρωπο!». Μεγεθ. **γατάρια, η**. Υποκορ. **γατίτσα** και **γατούλα, η** (βλ. λ.)· βλ. και λ. γάτος και γατί. (Ακολουθούν 40 φρ.)·

- *αυτό το κάνει κι η γάτα μου*, αυτό που μου αναθέτεις να κάνω, είναι πάρα πολύ εύκολο για μένα: «δώσε μου κάτι πιο δύσκολο να κάνω, γιατί αυτό το κάνει κι η γάτα μου»·

- *αυτό το ξέρει κι η γάτα μου*, είναι ευρέως γνωστό, το ξέρει όλος ο κόσμος: «το Ν.Α.Τ.Ο. άρχισε να βομβαρδίζει τη Σερβία. -Αυτό το ξέρει κι η γάτα μου || το Ν.Α.Τ.Ο., όσο κι αν το παραβλέπουμε και δε θέλουμε να το πιστέψουμε, είναι ένα συνδικάτο στην υπηρεσία των ισχυρών κρατών της Δύσης. -Αυτό το ξέρει κι η γάτα μου, αλλά σκάσε και κολύμπα!»·

- *βγάζω τη γάτα απ' το σακί*, αναγκάζω, υποχρεώνω κάποιον, ιδίως παράνομο, να βγει από την κρυψώνα του: «ο αρχηγός της συμμορίας είναι εξαφανισμένος, αλλά όλοι εκτιμούν πως, μόλις η αστυνομία βγάλει τη γάτα απ' το σακί, η συμμορία θα εξαρθρωθεί». Από την εικόνα του ατόμου που εμφανίζει τη γάτα που μεταφέρει μέσα σε σακί, καθώς την απομακρύνει από το σπίτι του. Ως γνωστό, όταν θέλει κάποιος να απομακρύνει τη γάτα του από το σπίτι του, τη βάζει μέσα σ' ένα σακί για να μη βλέπει τίποτα, γιατί αλλιώς έχει την ικανότητα να αποτυπώσει τη διαδρομή και να επιστρέψει πάλι πίσω, άλλο τώρα πως η γάτα, ακόμα και με αυτόν τον τρόπο, βρίσκει πάλι το δρόμο της επιστροφής·

- *γάτα που κοιμάται, ποντικούς δεν πιάνει*, ο τεμπέλης δεν πετυχαίνει τίποτα στη ζωή του: «μου λες γιατί δεν πρόκοψε στη ζωή του, σαν να μην ξέρεις πως γάτα που κοιμάται ποντικούς δεν πιάνει»·

- *γιατί η γάτα έχει έν' αφτί*, βλ. λ. [αφτί](#)·

- *δεν αφήνει ούτε θηλυκιά γάτα*, βλ. φρ. *δεν του ξεφεύγει ούτε θηλυκιά γάτα*·

- *δεν του ξεφεύγει ούτε θηλυκιά γάτα*, ο άντρας για τον οποίο γίνεται λόγος, είναι μεγάλος γυναικοκατακτητής, επιβάλλει τη σεξουαλική πράξη αδιάκριτα σε όλες τις γυναίκες: «πρόσεχε την κόρη σου απ' αυτόν τον τύπο, γιατί δεν του ξεφεύγει ούτε θηλυκιά γάτα»·

- *είναι γάτα*, το άτομο για το οποίο γίνεται λόγος είναι πανέξυπνο, παμπόνηρο, είναι ατσίδα. (Λαϊκό τραγούδι: **είναι γάτα**, *είναι γάτα, ο κοντός με τη γραβάτα*). Πρβλ.: *για πελάτες που είναι γάτες* (Διαφημιστικό σλόγκαν)·

- *είναι γάτα με πέταλα*, άνθρωπος πολύ επιτήδειος, πανέξυπνος, ικανότατος: «είναι γάτα με πέταλα αυτός ο τύπος και κανείς δεν μπορεί να τον ξεγελάσει || είναι γάτα με πέταλα αυτός ο μηχανικός!»·

- *είναι γάτα χωρίς νύχια*, λέγεται ειρωνικά για άτομο που προσποιείται τον άγριο, τον σκληρό: «μη δίνεις βάση στις απειλές του, γιατί είναι γάτα χωρίς νύχια»·

- *είναι εφτάψυχη σαν γάτα*, λέγεται ιδίως για γυναίκα που ξεφεύγει το θάνατο μετά από κάθε σοβαρή ασθένεια ή ατύχημά της: «βρε, απ' τ' αεροπλάνο να πέσει, δε θα πάθει τίποτα, γιατί είναι εφτάψυχη σαν γάτα»· βλ. και λ. εφτάψυχος·

- *είναι ζηλιάρια σαν γάτα*, η γυναίκα για την οποία γίνεται λόγος είναι πολύ ζηλιάρια: «δε χαιρετάει ο φουκαράς καμιά γνωστή μέσα στο δρόμο, γιατί η γυναίκα του είναι ζηλιάρια σαν γάτα»·

- *είναι χαδιάρια σαν γάτα*, η γυναίκα για την οποία γίνεται λόγος είναι πάρα πολύ χαδιάρια: «είναι τυχερό το φιλαράκι μου, γιατί η γυναίκα του είναι χαδιάρια σαν γάτα»·

- *εμείς ψωμί δεν έχουμε κι η γάτα σέρνει πίτα*, βλ. λ. [ψωμί](#)·

- *έφυγε σαν βρεγμένη γάτα*, έφυγε καταντροπιασμένος, ταπεινωμένος, γιατί αποκαλύφτηκε η ενοχή του για κάτι: «μετά το κατσάδιασμα που έφαγε απ' το διευθυντή του για την κοπάνα που έκανε, έφυγε σαν βρεγμένη γάτα»·
- *η γάτα με τις εννιά ουρές*, μαστίγιο από εννιά, δερμάτινες συνήθως, λωρίδες, πιασμένες σε λαβή: «όποιος δε δοκίμασε στην πλάτη του τη γάτα με τις εννιά ουρές, δεν έχει ιδέα τι θα πει πόνος!»·
- *η θεωρία της γάτας*, η άποψη που υποστηρίζει πως πρέπει να σκεπάζονται οι διάφορες παρανομίες, ιδίως από κάποια εξουσία: «για να μην ξεσπάσει σκάνδαλο απ' τη διαγωγή της ιδιαιτέρας του, ο υπουργός προτίμησε τη θεωρία της γάτας». Από τη συνήθεια που έχει η γάτα να σκεπάζει τις ακαθαρσίες της·
- *θα βάλω τη γάτα μου να κλαίει!* (ειρωνικά) δε με νοιάζει, δε με ενδιαφέρει, αδιαφορώ τελείως: «αν δεν έρθει ο τάδε μαζί μας, θα βάλω τη γάτα μου να κλαίει!». Συνών. *θα βάλω τη σκούπα μου να κλαίει(!)*·
- *κάθεται σαν βρεγμένη γάτα*, κάθεται φοβισμένος και μαζεμένος μακριά από τους άλλους: «απ' την ώρα που του μάλωσε ο πατέρας του, κάθεται στη γωνιά σαν βρεγμένη γάτα»·
- *καλός ο αγιασμός, αλλά κράτα και μια γάτα*, μαζί με τη βοήθεια του Θεού που επικαλείσαι, δραστηριοποιήσου και εσύ, μην αδρανείς: «έχω τόσες δυσκολίες τον τελευταίο καιρό, που σκέφτομαι να κάνω αγιασμό. -Καλός ο αγιασμός, φίλε μου, αλλά κράτα και μια γάτα». Ίσως αναφορά στον αγιασμό των Θεοφανίων που γίνεται για να φύγουν οι καλικάντζαροι. Πολλές φορές, μετά το αλλά της φρ. ακολουθεί το καλού κακού. Πρβλ.: *σύν Άθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει*. Συνών. *άγιε Νικόλα μου, βοήθα με*. -*Κούνα κι εσύ τα χέρια σου*·
- *κάνει σαν γάτα στο σακί*, αντιδρά πολύ έντονα, αντιδρά σε σημείο παραφοράς: «μην τύχει και του θίξεις τη μάνα του, γιατί κάνει σαν γάτα στο σακί». Από την έντονη αντίδραση της γάτας, όταν τη μεταφέρουμε μέσα σε σακί για να την πετάξουμε, για να τη διώξουμε μακριά από το σπίτι μας. Τη βάζουμε σε σακί για να μη βλέπει το δρόμο και ξαναεπιστρέφει (αυτή όμως, αρκετές φορές βρίσκει πάλι το δρόμο και ξαναεπιστρέφει)·
- *μαλώνουν σαν το σκύλο με τη γάτα*, βλ. λ. [σκύλος](#)·
- *μαύρη γάτα*, είναι για τους προληπτικούς το σύμβολο της κακοτυχίας και της γρουσουζιάς: «ξεκίνησε το πρωί για τη δουλειά του, αλλά επέστρεψε αμέσως στο σπίτι, γιατί στην πρώτη γωνιά του δρόμου πετάχτηκε μπροστά του μια μαύρη γάτα»· βλ. και φρ. *πάρ' τον παπά*, λ. παπάς·
- *όπως πλένεται η γάτα*, λέγεται για άτομο ακάθαρμο, που δεν πλένεται ποτέ ολόκληρος αλλά τοπικά: «δεν είναι φανατικός με την καθαριότητα και πλένεται, όπως πλένεται η γάτα». Από την εικόνα της γάτας, που καθαρίζει με τη γλώσσα το σώμα της, γλείφοντάς το σε διάφορα σημεία·
- *όσο πατά η γάτα*, **α.** λέγεται όταν θέλουμε να τονίσουμε ότι κάποια ενέργειά μας έγινε με πολύ ελαφρό, με ανεπαίσθητο τρόπο (όπως δηλ. πατάει και η γάτα): «τον έδειρες πολύ; -Όχι μωρέ, όσο πατά η γάτα». **β.** πάρα πολύ λίγο: «ήπιατε πολύ; -Όσο πατά η γάτα». **γ.** (για τάβλι) λέγεται όταν πιάνουμε πούλι του αντιπάλου σε ένα οποιοδήποτε σημείο με την ελπίδα πως θα αναγκάσουμε τον αντίπαλό μας να ξεπλακώσει δικό μας πούλι ή να τον καθυστερήσουμε, αν είναι πολύ προχωρημένος προς το χώρο του μαζέματός του: «θέλω να τον πιάσω όσο πατά η γάτα κι ύστερα βλέποντας και κάνοντας»·
- *όταν λείπει η γάτα, χορεύουν τα ποντίκια*, βλ. συνηθέστ. *όταν λείπει ο γάτος, χορεύουν τα ποντίκια*, λ. γάτος·
- *ούτε γάτα ούτε ζημιά*, λέγεται στην περίπτωση που η έγκαιρη τακτοποίηση κάποιας δυσάρεστης κατάστασης, που προξενήσαμε, δείχνει σαν να μην έγινε τίποτα, οπότε δε συντρέχει κανένας λόγος ανησυχίας ή φόβος για τυχόν κυρώσεις: «μόλις κατάλαβα πως θα με ξεσκεπάζαν, ξανάβαλα τα χρήματα στο ταμείο, κι έτσι ούτε γάτα ούτε ζημιά». Από το ότι οι ζημιές μέσα στο σπίτι, τις πιο πολλές φορές, αποδίδονται από τα παιδιά στη γάτα. (Λαϊκό τραγούδι: *μ' ένα μικρό βαρκάκι γραμμή για το νησάκι κι ούτε γάτα ούτε ζημιά*)·
- *ούτε θηλυκιά γάτα*, δηλώνει παντελή έλλειψη γυναικείας παρουσίας: «σ' αυτό το μαγαζί μαζεύονται όλοι οι αλήτες, γι' αυτό δεν έρχεται ούτε θηλυκιά γάτα»·

- πατάει σαν τη γάτα, ενεργεί με πολλή προσοχή, με πολλή περίσκεψη: «απ' τη μέρα που έπαθε τη ζημιά στη δουλειά του, πατάει σαν τη γάτα». Από την εικόνα της γάτας, που περπατάει πολύ προσεκτικά·
- πατώ τη γάτα, **α.** παθαίνω οικονομική ή άλλη σοβαρή ζημιά: «μπλέχτηκα με μια μεγάλη δουλειά και πάτησα τη γάτα». Από την εικόνα του ατόμου που πατάει κατά λάθος τη γάτα του και δέχεται την επίθεσή της. (Λαϊκό τραγούδι: *ήρθαν τα μαντάτα σου, πάτησες τη γάτα σου*). **β.** ερωτεύομαι: «πάτησε τη γάτα με μια μικρούλα». (Λαϊκό τραγούδι: *πάτησα κι εγώ μια γάτα, που 'χει γαλανά τα μάτια*)·
- ποιος θα κρεμάσει το κουδούνι στη γάτα; βλ. λ. [κουδούνι](#)·
- σαν το σκύλο με τη γάτα, βλ. λ. [σκύλος](#)·
- σκαρφαλώνει σαν γάτα ή σκαρφαλώνει σαν τη γάτα, αναρριχάται, ιδίως σε δέντρο, με πολύ μεγάλη ευκινησία και ταχύτητα: «τον κυνηγούσε ένα σκυλί και τον είδα να σκαρφαλώνει σαν γάτα σ' ένα δέντρο». Από το ότι η γάτα μπορεί και σκαρφαλώνει με μεγάλη ευχέρεια. Συνών. *σκαρφαλώνει σαν μαϊμού*·
- σκίζω τη γάτα, επιδεικνύω από την αρχή την ισχύ μου ή την ανωτερότητά μου και επιβάλλω την εξουσία μου στο σπίτι, στη δουλειά ή στον κύκλο μου: «ο νέος διευθυντής απ' την πρώτη κιόλας βδομάδα έσκισε τη γάτα και μας έβαλε τα δυο μας πόδια σ' ένα παπούτσι»·
- σκίσε τη γάτα, προτροπή σε νιόπαντρο να συμπεριφερθεί δυναμικά από τον πρώτο κιόλας καιρό του γάμου του, για να κατανοήσει η γυναίκα του ότι η εξουσία στο σπίτι είναι αυτός. Συνοδεύεται από χειρονομία με την οποία τα δυο χέρια, κινούνται με τέτοιο τρόπο, όπως όταν σκίζουμε δυναμικά κάτι·
- σου 'φαγε η γάτα τη γλώσσα; ή σου 'φαγε τη γλώσσα η γάτα; **α.** ειρωνική παρατήρηση σε άτομο που, παρά τις ερωτήσεις μας επάνω σε κάποιο συγκεκριμένο θέμα, επιμένει να μένει σιωπηλό, είτε γιατί δε θέλει να μιλήσει είτε γιατί έχει άγνοια είτε γιατί είναι ένοχο: «γιατί δεν απαντάς σ' αυτό που σε ρωτάω, σου 'φαγε η γάτα τη γλώσσα;». **β.** ειρωνικό πείραγμα σε μικρό παιδί που δε μας λέει το όνομα του, παρά τις αλλεπάλληλες σχετικές ερωτήσεις μας·
- τα κουκουλώνει σαν τη γάτα, βλ. φρ. *τα σκεπάζει σαν τη γάτα*·
- τα σκεπάζει σαν τη γάτα, έχει την ικανότητα να καλύπτει αυτό που τον ενοχοποιεί: «ό,τι στραβό και να κάνει, βρίσκει τον τρόπο να ξεφεύγει, γιατί έχει μάθει να τα σκεπάζει σαν τη γάτα». Από την εικόνα της γάτας, που σκεπάζει τις ακαθαρσίες της·
- το παιχνίδι της γάτας με το ποντίκι, βλ. φρ. *παιχνίδι*·
- το 'φαγε η γάτα, ειρωνική έκφραση σε μικρό παιδί, που το προτρέπουμε να μας δείξει το πουλάκι του, για να βεβαιωθούμε, δήθεν, πως είναι αγόρι, κι αυτό ντρέπεται να μας το δείξει: «αφού δε μας δείχνεις το πουλάκι σου, σίγουρα το 'φαγε η γάτα»·
- τον παίζει όπως η γάτα το ποντίκι, **α.** τον κοροϊδεύει απροκάλυπτα: «τον παίζει όπως η γάτα το ποντίκι κι αυτός δεν καταλαβαίνει τίποτα || τον παίζει όπως η γάτα το ποντίκι κι αυτός δε λέει τίποτα». **β.** τον βασανίζει με μικρά πλήγματα πριν του δώσει το τελειωτικό: «τον έπαιζε μια ώρα όπως η γάτα το ποντίκι, και, όταν τ' αποφάσισε, του έδωσε μια ξεγυρισμένη και τον ξάπλωσε κάτω»·
- τρώγονται σαν το σκύλο με τη γάτα ή φαγώνονται σαν το σκύλο με τη γάτα, βλ. λ. [σκύλος](#)·